

ACC. N:R M. 16319:1-8.

Landskap: Skåne Upptecknare: Justus Högdahl, Tjörnarps
Härad: V. Gönge Berättare: " " "
Socken: Tjörnarps Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1889 i Tjörnarps

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jordhus. s. 1-8.

LUF 116.

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M.16319:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I min barndom fanns en i en ljuv ingrävd sluga
som i orden kallades "hyttan". Det var en lång och
smal länga, ena ändan som rätts mot norr var helt
omgiven jorden, båda gavlarna delvis, medan södra
ändan var av trä, s. k. kalle. Taket valm, och i
östra ändan fanns en sluga med taklucka, medan
den västra upptogs av fähus och loge m. m.
Till hyttan fanns nämligen något odlad jord, det hela
var således ett s. k. lops- belägg inne i Skogen till
hemmanet Tjömåp 2, som var av fidekommissnatur.
Tillhörande Skogensta fidekommisset, och jag tror
att arrendatorn av nämnda hemman hade rätt
till vissa dagsverken, som brukade utgåas vid
potatisplanteringen i Hyttan beboddes av två kvinnor,
mor och dotter, som kallades modern för "hyttelässlän" och
dottern "hyttelöjannan." De umgicks ej med någon
som jag vet, och deras inställning till omvärlden var
snarast att anse såsom främlig. De levde helt

Aug 116

9/3-63

2)

ACC. N:R M. 16319:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i naturabushållningens husken, såg odlades till kött
 och då den skulle malas, tog den gamla en säck
 på ryggen och bar den på insliga skogstigar ca
 2 km till Gunnarps kvarn. Trakten var nämligen
 mycket skogsrök, men annan fanns ju sägar utbräna
 vid ett sådant kvarnbesök således kom i gråt
 med en äldre man, känd för sitt krogstips och berättade
 fäkt att utlyska sig, varvid resultatet blev att
 han hamnade i mördelamman och blev utbränd då: "Nu
 Gunnarpsbor får ni skynda eder att fäktas i dög,
 ty nu har jag lagt "surin" i låt." Lyftade på
 att man leakade med turdag, som skulle låftläggas
 för kabet. Historien har använts av Ernfriid Tjörne
 i en av hans böcker. Ernfriid Tjörne var nämligen
 uppfödd i Tjörnarp, där hans föräldrar hade ett hemman
 som jag, redan nämnt, var deras inställning till
 omvärlden närmast fiendlig och fast mitt föräldrabarn
 var deras närmaste granne förekom inget samgånge

ning oerligt, utan vi kann vara rädda för dem.
De hade en hund av pointerar, Tatumda-fågel-
hund, som de hade vara av "konguor leohundar"
naturligt för att förbindra att man kom i närheten.
Under min stoltid såg jag den gamla, som var den karskarke
av den, kulla en mjölkkanne på en rullebör först
på en stegstige och sen på en mindre krafterad väg
flera kom för att kunna sända mjölken till mjöri.
Så moderna hade de blivit då, och hade de då i någon
mån övergått från natura - till penningstraktning.
Dakern tyckte mest med rövning, och skulle ha
uppmätt en icke fruktig skicklighet med konstövning.
Så småningom dog den gamla, och efter en tid an-
såg kommunalvännen att Johanna inte längre kunde
be ensam i den fullständiga byskan. Det var så pass
sent, att en bil användes för transporten till äldrehemmet
hemmet, en transport som blev ganska dramatisk,
då hon ju ej ville lämna till hemmet och bilen

4/

ACC. N:R M. 16319:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ej kunde höra ända fram till kyrkan, då
körväg saknades. Att hon protesterade högljutt
kan man tänka sig, och det blev ju också en
värdig omvärning i samfundsförhållandena.

Emellertid lärde hon där åtskilliga år men
är numera död. Kyrkan är nedrivna, och det är
vår knappast man kan se spår av den numera

5/

ACC. N:R M. 16319:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Käpa föreläsa, sådana som Folklivsarkivet frågar
efter har aldrig i mitt minne förekommit i
denne trakten. En av orsakerna är nog, att till-
gången på sten och trä varit så riklig, att man
ej behövt bygga sådana i

Däremot vill jag, om Folklivsarkivet kan ha något
intresse därunder, beskriva hur människor bodde i i
en backe ingrädda byggnader av sten, av typen
probatistkällare, för c:a 90 år sedan. I Tjörnars
trakt finnes en by benämnd Korsaröd. Vid tiden
för Skans övergång till Sverige, samt vid tiden för
Karl d. XI indelningsverk fanns tydligen där 4 hemman.
Enär byn fick 4 nummer. 1767 beskrevs Korsaröd som
strökenes frälse 2 $\frac{1}{16}$ mantal ägd av Prosten Hellmans
arvingar, vid slutet av 1700 hade byn kommit i händerna
på Lagman Pärsson. Fredriksberg i N:a Mellby trakt.
Denne drog tydligen ihop byn till en gård, byggde
några lodugårdstängor av gården, varvid de

Äldrigas brukarna antagligen fick flytta ut i ut-
konternerna och odla nytt små korn. Ända till 1870
var det så en gård och några korn i den gamla
byn. Då inträffade ju som vi vet fransk-Tyska
kriget och som danskarna då blevo utdragna från
brännstiftet från Tyskland, blev det stor bränn-
nöd särskilt i Köpenhamn. I slutet av 1850 talet
brände ju, det som senare kallades för Södra Ham-
naren, dragit igenom Tjörnens socken och kungärd
Korsväd. Då på Korsvæds marker fanns stora bokskogar
sådde detta till att Korsvæd såldes till ett par
bröder Hanson från Plesvig Holsten, som avverkade
skogarna och sände riket som brännstift till Malmö
och sedan köptes till Köpenhamn och enligt vad som
berättas sådde då en förmögen Klondyke Klammung
här, att som kunde arbeta sålde sig till Korsvæd för
att bygga ned. Skräddare lämnade nål och pressgarn och
skomakars plugg och klutkalpar, sågs det. De som

7/

hade dragare, härlaveller. Oxar ködde ned till en skärning
i terrängen där jämrägen gick fram. Då inga tåg
på den tidens natttid framfördes på banan kunde
ett tågsätt med godsagnar på Krällarna ställas här,
som lastades på natten och sedan som första tåg
ködde till Motala.

Senare, då skogen blivit avverkad, flyttades jorden
i mindre lotter och såldes till folk som önskade
förvärva ett litet hemman. De gamla bönen blev
naturligtvis hemman i en del sådana, men även
obekymrade jordlotter såldes. Det var här, som
man i så fall byggde, en vidan skildrad potatis-
källare, som användes till kostnad, till man kunde bygga
ett riktigt boningshus av trä.

Ett sådant provisorium har jag fått se varit inne
i för en del år sen. Det var en gammal dragom eller
buren, som samtidigt var stenhuggare, vilken köpte
ett obekymrat jord och skogsområde upp förde en sådan

8)
ACC. N:R M. 16319:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kättare, ganska pryddig av byggen. Han och med
halmstake i ritken han med sin familj bodde
åtskilda är innan han uppförde i Boringslunds äran
detta ganska ärginnet av byggen. Han, och använde
hans endast tegel till dörr- och fönsterinfattningar.
På de dessa tegelväder finns nog kvar än i dag.